

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta tělesné výchovy a sportu
Katedra základů kinantropologie a humanitních věd

Fair play jako jádro etiky sportu

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Miloš Bednář, Ph.D.

Zpracoval:

Josef Holas

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci *Fair play jako jádro etiky sportu* zpracoval samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Praze, dne:

Josef Holas

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych rád poděkoval za trpělivou konzultaci svému vedoucímu práce, PhDr. Miloši Bednářovi, Ph.D. a všem studentům tělesné výchovy a sportu, kteří byli ochotni podílet se na dotazníkovém šetření.

ABSTRAKT

Název: Fair play jako jádro etiky sportu

Fair play like the Essence of Sport Ethics

Cíle práce: Pohlížet na fair play z různých úhlů, vidět ji také jako předmět etiky nejen sportovní.

Analyzovat fair play nejen jako vhodné sportovní chování, ale také jako jednání, kterému připisujeme určitou mravní hodnotu.

Metoda: Metody psaní práce spočívaly především ve studiu literatury. Výsledkem je kompilace témat fair play, pravidel, dopingů, emocí, jejich následná analýza a komparace se sportovní praxí.

Praktická část obsahuje průzkum mezi studenty tělesné výchovy a sportu, realizovaný dotazníkovým šetřením a následné vyhodnocení dotazníků.

Výsledky: Mezi sportovci je jasná představa o tom, co fair play znamená. Všichni dotázaní se snaží dodržovat zásady poctivé hry.

Klíčová slova: Fair play, etika, svědomí, odpovědnost, čestnost, ideál rytířství, pravidla, doping.

OBSAH

Poděkování	3
Abstrakt	4
Úvod	6
A. TEORETICKÁ ČÁST	7
Historie sportu	7
Historie sportu – ideál rytířství	8
Historie sportu – olympijské hry	10
Sportovní pravidla	13
Porušování sportovních pravidel	15
Etika – mravní hodnocení a svědomí	18
Etika – dobrovolnost a odpovědnost	19
Etika – sociální zřetel a kategorický imperativ	20
Fair play – Český klub fair play	21
Fair play – seznam cen Klubu fair play	23
B. PRAKTICKÁ ČÁST	40
Fair play – vlastní průzkum	40
Interpretace odpovědí	41
Závěr	43
Resumé	44
Použitá literatura	45

Úvod

V této práci se budu zamýšlet nad čestnou hrou podle pravidel, slušným a čestným způsobem boje. Tak je fair play popsán v Encyklopedii tělesné kultury.¹ Zmínka o čestnosti nám může připomenout jednu z rytířských ctností. Tato asociace je zcela správná. Pojetí rytíře se vždy vyznačovalo fyzickou silou a připraveností, statečností a obratností a samozřejmě čestností a ušlechtilostí. Tyto ideály se ze středověku rozšířily a upevnily v běhu času už nejen v rytířských turnajích, ale ve všem sportovním klání. Byla stanovena pravidla, jež bylo třeba dodržovat. K jejich dodržování nás může vést krom jiných aspektů také naše svědomí a chápání spravedlnosti a čestnosti. Jejich porušení může naopak být způsobeno emocemi či agresí.

Je mnoho způsobů, jak by bylo možné nahlížet fair play. V této práci bych chtěl nastínit ta hlediska, která bývají zapomenuta, či nebývají tolik zdůrazňována.

Cílem mé práce bude pohlížet na fair play z různých úhlů, vidět ho také jako předmět etiky, nejen sportovní. Fair play se tedy pokusím uchopit jako vhodné sportovní chování, ale také jako jednání, kterému připisujeme určitou mravní hodnotu.

Metody psaní práce budou spočívat především ve studiu literatury. Výsledkem bude kompilace témat fair play, pravidel, dopingů, emocí, jejich následná analýza a komparace se sportovní praxí.

V posledních kapitolách práce se zmíním o Českém klubu fair play, o držitelích Hlavní ceny fair play a čestných ocenění sportovců od roku 1978, kdy cena začala být udílena, až po současnost.

V poslední části práce vyhodnotím svůj vlastní průzkum mezi současnými sportovci, studenty tělesné výchovy a sportu, který se týkal jejich vnímání fair play hry.

Považuji za velice přínosné spojení filozofie a tělesné výchovy. Filozofický pohled na určitou oblast sportu přináší prohloubení a lepší uchopení dané otázky. Podíváme-li se na fair play očima etiky, pochopíme, jaké důvody nás vedou k chování dle pravidel. Neuvidíme již jen předepsaná pravidla, ale naučíme se v sobě rozpoznávat hlas svědomí a odpovědnosti za férovou hru. Toto poselství bych rád přenesl i do pedagogické a sportovní praxe.

---

¹ Ernest Demetrovič a kol., *Encyklopedie tělesné kultury*. Praha, Olympia 1988. s. 150.

A. TEORETICKÁ ČÁST

Historie sportu

Sportovní činnost patří odnepaměti k základním hodnotám lidského života. Člověk měl vždy potřebu pohybovat se, běhat, skákat, házet i kopat a také v pohybu soutěžit s ostatními jedinci. Tyto činnosti však dříve nebyly nazývány sportem. Tento výraz se pravděpodobně dostal do angličtiny koncem 15. století z francouzského *desporter*, tedy *bavit se, oddávat se zábavě*.² V dnešní francouzštině tento výraz neznáme, přesto pravděpodobně jemu vděčíme za pojmenování lidské aktivity - *sportu*, kterého se používá v mnoha jazycích. V češtině tento výraz někdy zaměňujeme za tělesnou výchovu. Sport by měl označovat pohybovou aktivitu provozovanou dle určitých pravidel a konvencí, jíž předchází trénink.³ Proto výraz tělesná výchova nevyjadřuje přesně skutečnou podstatu této lidské aktivity. Někdy se setkáme s pojmem tělesná kultura, jejíž součástí je tělesná výchova, sport a turistika. Tělesnou kulturou pak rozumíme souhrn hodnot a norem v oblasti péče o všestranný a harmonický rozvoj jedince.⁴ Tím se myslí zdokonalování v aktivitě tělesné i psychické a zároveň upevňování zdraví člověka. Zde bychom mohli připomenout z antického Řecka pojem *kalokagathia*, ideál harmonické, fyzicky a duchovně, zvláště mravně kultivované osobnosti.⁵

V německém lexikonu sportu se dozvídáme, že sport je v průběhu času přetvářen různými lidskými a společenskými prostředky. Proto se jeho podoba mění. Ve slovníku je dále zdůrazněno, že sport se skládá z aktivní a pasivní části. Pasivní sport se děje pozorováním aktivního sportu. Měřením výkonů sport pomáhá nejenom k poznávání osobních možností, ale také se stává prostředkem zjišťování konkurence, a to při sportovních utkáních.⁶

My se ale nyní zaměříme obzvláště na to, jak ve sportu vznikla čestnost v klání a pravidla v soutěžení. Podíváme se, čemu vděčíme za pocit nutnosti dodržovat pravidla sportu a proč jsme rozhořčeni, neděje-li se to.

---

² Sommer, J.: *Dějiny sportu*. Praha, Fontána 2003, s. 10.

³ Srv. Sommer, J.: *Dějiny sportu*. Praha, Fontána 2003, s. 10 – 11.

⁴ Procházka K. a kol.: *Sport pro všechny a olympijské hnutí*. Praha, Olympia 1987, s. 11.

⁵ Demetrovič, E. a kol.: *Encyklopedie tělesné kultury*. Praha, Olympia 1988, s. 238.

⁶ Schüler-Duden: *Der Sport*. Mannheim, Bibliographisches Institut. 1987, s. 409.

Historie sportu – ideál rytířství

Do 12. století převažovala ve společnosti moc církevní. Později se ale začala formovat také moc světská a s ní přišel i nový ideál, který po vzoru kalokagathie nezanedbává ani duši ani tělo. Je to ideál rytířství, ideál hrdiny. Vyznačoval se mimořádnou fyzickou silou a připraveností, statečností, obratností a uměním zacházet se zbraní.⁷ Takto se postupně vytvářel ideál rytířství charakterizující středověkou společnost. Rozšířil se z Francie v 11. či 12. století do Anglie a dalších zemí včetně Uher a Čech.⁸ K rytířství patřila i jízda na koni. Z německého *reiten* (jezdit na koni) známe výraz *Ritter*, do češtiny převzatý jako rytíř. Rytířství se svými předpisy staralo nejen o zvyšování fyzické úrovně středověkého obyvatelstva, ale také o zvyšování kulturní a společenské úrovně, do které patřila také literatura či hudba.⁹ Ideál byl tedy vskutku všestranný.

V současnosti si pod pojmem rytířství představíme většinou jakýsi romantický ideál, tak jak ho občas vídáme ve filmech odehrávajících se ve středověku. Tento obrázek už nám bohužel nedovoluje zajít v představách dál ke skutečné podobě rytíře. Nevidíme namáhavou tělesnou přípravu na rytířství, která obsahovala běhání, šplhání, plavání, jízdu na koni, zápasení či pěstní souboje.¹⁰ Můžeme si tedy představit, že příprava rytíře byla vlastně jakýmsi velmi intenzivním všestranným tréninkem.

V posledních letech výcviku byl kladen důraz také na organizační schopnost a připravenost, na orientaci ve zvyklostech a pravidlech čestného zápolení.¹¹ Nestačilo tedy jen úkony provádět či se jen soubojů účastnit. Bylo třeba také vědět, jaké jsou pro ně důvody a jaká je jejich historie.

Zrovna tak museli být rytíři sběhlí v turnajích, které byly konány při různých příležitostech. Většinou se jednalo o slavnostní události, jako byly královské korunovace, královské svatby či návštěvy cizích panovníků. Rytířským turnajem se ve středověku rozuměl soubor zápasů tupými zbraněmi v plné zbroji.¹² Každý zápas měl svá pravidla a konal se ve vymezeném prostoru. Pravidla respektovala ideál rytířských ctností, mezi které se počítala statečnost, odvaha, milosrdenství k slabšímu a další ušlechtilé morální vlastnosti.¹³ Prostý lid se mohl těchto oslav zúčastnit jako diváci a přijít rytíře podpořit.

---

⁷ Srv. Sommer, J.: *Dějiny sportu*. Praha, Fontána 2003, s. 118-119.

⁸ Srv. Sommer, J.: *Dějiny sportu*. Praha, Fontána 2003, s. 119.

⁹ Tamtéž, s. 119.

¹⁰ Tamtéž, s. 120.

¹¹ Tamtéž, s. 121.

¹² Tamtéž, s. 123.

¹³ Srv. tamtéž, s. 123.

Turnaje byly zároveň přípravou na válku. Bojovalo se při nich o čest i o přízeň dam. Byly oblíbenou zábavou v téměř celé feudální Evropě, jejich těžištěm byla Francie. Souboje bývaly připravovány dlouhou dobu předem. Ať už po stránce nádhery, lesku, organizace, nákladnosti budovaných kolbišť či zdobností tribun.¹⁴

Turnajů se účastnili rytíři i ze vzdálených zemí a mohlo se soupeřit inkognito. Bohužel docházelo i ke smrtelným zraněním. Takovéto události vždy na čas souboje omezily, a to také proto, že proti nim vystupovala církev.¹⁵ Církev měla v té době stále ještě velký vliv.

Od 16. století se začaly po Evropě rozšiřovat palné zbraně, které odsunuly stranou rytířské turnaje. Ty pak definitivně zanikly na počátku 17. století.¹⁶

Je dobré zmínit, že se vyskytovaly také takové rytířské turnaje, které, byť vedené v duchu dobového pojetí „fair play“, bylo sotva možno chápat jako naplňování představ o rytířské bezúhonnosti.¹⁷ V těchto turnajích se před zraky diváků odehrávaly souboje na život a na smrt. Souboje probíhaly na speciálně upravených prostranstvích, v arénách vyznačených dřevěnými palisádami, zábradlím či provazy, které zabraňovaly nejen divákům ve vstupu na zápasíště, ale také soupeřům útěk z bojiště.¹⁸ To samozřejmě vylučovalo jedno z čestných pravidel, milosrdenství k slabšímu. Mohlo se stát, že poražený prosil silnějšího o milost, čímž uznal jeho převahu. Na druhou stranu se ovšem stávalo také to, že bojovník s převahou probodl soka dýkou, aniž by na cokoli čekal.

Těmto soubojům se říkalo *aventiuře*¹⁹ a neměly toho se sportem moc společného. Snad jen to, že se při nich dal využít fyzický trénink. Vítěz často získal přízeň krásné dámy, mohl si ponechat soupeřovu výstroj a výzbroj včetně koně a poražený se mohl stát jeho zajatcem.²⁰ Zajímavé je, že tyto kruté turnaje bývaly oblíbené. Přestože si totiž dav kdykoli v minulosti, stejně tak jako i v současnosti, váží smyslu pro fair play jednání, touha po krutosti či masakru byla a je vždy stejná.²¹ Oslava dobra a rytířských ideálů tak nebyla vždy úplně naplněna.

---

¹⁴ Srv. Sommer, J.: *Dějiny sportu*. Praha, Fontána 2003, s. 124.

¹⁵ Srv. tamtéž, s. 125.

¹⁶ Srv. tamtéž.

¹⁷ Tamtéž, s. 125.

¹⁸ Srv. tamtéž.

¹⁹ Srv. tamtéž, s. 126.

²⁰ Srv. tamtéž.

²¹ Tamtéž, s. 126.

Historie sportu – olympijské hry

Mluvíme-li o historii sportu a utváření pravidel nutných respektu, na nichž stojí základy fair play, nesmíme vynechat historii olympijských her.

„Mezi olympijské ideály totiž patří nesporně i to, co bychom mohli nazvat sportovní etikou,“²² píše v úvodu knihy *Rytíři sportu* Milan Jirásek. „Již na stěnách vstupní brány do areálu starověké Olympie vítaly návštěvníky olympijských klání nápisy označující sportovce, kteří se zpronevěřili zásadám čestného klání na minulých hrách.“²³

V Encyklopedii tělesné kultury se dočteme, že „olympijské hry jsou vrcholné sportovní soutěže pro amatérské sportovce všech národů, pořádané od roku 1896 každý čtvrtý rok (kromě 1916, 1940 a 1944) střídavě v různých světových městech a navazující na antické olympijské hry. Od ostatních sportovních podniků se olympijské hry liší komplexností, koncentrací soutěží v určité zemi, reprezentací všech národů bez ohledu na barvu pleti, náboženství a politickou příslušnost a zásadou čestného soutěžení, přátelství mezi národy a světového míru.

Pod pojmem olympijské hry rozumíme jednak letní olympijské hry²⁴, jednak zimní olympijské hry. Podle olympijské charty čl. 9 jsou olympijské hry soutěžemi mezi jednotlivci a družstvy, nikoliv mezi zeměmi.“²⁵

Dále se v Encyklopedii dočítáme, že „o významu antických olympijských her se zmiňovali ve svých dílech již humanisté, včetně Jana Ámose Komenského. Tito myslitelé připouštěli možnost uspořádání podobných slavností.“²⁶

„První hry se měly konat roku 1838 v městě Pyrgos, ale o jejich konání se nedochovaly žádné zprávy. Až v roce 1859 se podařilo uskutečnit první řecké novodobé olympijské hry v Aténách. Poslední, čtvrté opakování těchto her se odehrálo roku 1889.“²⁷ Poté rozvoj kapitalismu, vznik prvních mezinárodních organizací a rozvoj sportovních hnutí vytvořily podmínky pro obnovení olympijských her na novodobém mezinárodním principu. Iniciátorem obnovení olympijských her byl francouzský pedagog a historik Pierre de Coubertin, z jehož podnětu byl svolán na pařížskou Sorbonnu roku 1894 první olympijský

---

²² Jirásek, M. *Rytíři sportu*. Praha, Olympia 2003, s. 3.

²³ Tamtéž.

²⁴ podle olympijské charty čl. 2 hry olympiády

²⁵ Demetrovič, E. a kol.: *Encyklopedie tělesné kultury*. Praha, Olympia 1988, s. 406.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Tamtéž.

kongres, který rozhodl o obnovení olympijských her na moderním základu a odsouhlasil vznik Mezinárodního olympijského výboru jako řídicí organizace.²⁸

První olympijské hry nové doby se pak uskutečnily roku 1896 na obnoveném stadiónu v Aténách. Tyto hry měly velký úspěch a Řekové měli zásluhu získat je trvale pro sebe.²⁹ To ale bylo v rozporu se základními zásadami olympijských her a s pojetím Pierra de Coubertina.

Francouzský baron Coubertin správně pochopil, že tělesná výchova a sport mohou významně přispět při výchově mladé generace i při vzájemném poznání a sblížení národů.³⁰

Jak jsme již nepřímo zmínili, vzorem novodobých olympijských her byly antické olympijské hry. Slovník sportu je popisuje jako slavnostní hry, které byly veřejným soupeřením v řecko-římské antice (v období asi 800 př.n.l. – 400 n.l.). Byly pořádány v úzké spojitosti s náboženskými svátky a byly formou uctívání božstev nebo oslavy panovníka. Konaly se většinou v pravidelných cyklech.³¹

Během olympijských her byl dodržován „klid zbraní“ – řecky ekecheria. To je doloženo z nálezů disku z her konaných v roce 776 př.n.l., který byl později uložen v chrámu bohyně Hery.³² Na tento disk se zapisovalo porušení ekecheria a těchto zápisů bylo za jedenáct století, během nichž se antické olympijské hry konaly, jen poskrovnu.³³ Porušení byla velmi přísně trestána.

Z antických olympijských her známe názvy některých disciplín. Počítal se do nich běh, zápas, box, dostihy, jízdu s vozy a pětiboj obsahující hod diskem, skok daleký, hod oštěpem, běh a zápas.³⁴ Také známe pár historek, především o maratonském běhu, kdy řecký voják Feidippidés (či Aristion nebo Thersippos) doběhl ze Sorosu nedaleko Marathonu do Athén a zvolal „nenikékamen“ – zvítězili jsme – čímž zvěstoval Athéňanům, že vojsko vojevůdce Miltiadesa porazilo právě u Marathonu perské vojsko. Poté vyčerpáním z dlouhého běhu zemřel.³⁵ To byl počátek maratónu, který se běhá dodnes.

Maratón tvoří závěrečnou disciplínu olympijských her. Pro svou délku 42 192 metry (původně 42 220 metrů) je nejnamáhavějším během olympijského programu.³⁶ Během novodobých olympijských her se při maratonech stalo mnoho zranění, některá z nich i smrtelná, tak jak tomu bylo v prvním maratonském běhu v 8. století př.n.l..

---

²⁸ Srv. tamtéž.

²⁹ Srv. tamtéž.

³⁰ Srv. Procházka K. a kol.: *Sport pro všechny a olympijské hnutí*. Praha, Olympia 1987, s. 21.

³¹ Schüler-Duden: *Der Sport*. Mannheim, Bibliographisches Institut. 1987, s. 34.

³² Suchánek. J.: *Odvracená tvář sportu*. Praha, Univerzum 2006, s. 12.

³³ Srv. Procházka K. a kol.: *Sport pro všechny a olympijské hnutí*. Praha, Olympia 1987, s. 103.

³⁴ Srv. Schüler-Duden: *Der Sport*. Mannheim, Bibliographisches Institut. 1987, s. 35 – 36.

³⁵ Srv. Suchánek. J.: *Odvracená tvář sportu*. Praha, Univerzum 2006, s. 12.

³⁶ Srv. Suchánek. J.: *Odvracená tvář sportu*. Praha, Univerzum 2006, s. 13.

Posláním vrcholového světového sportu je mír. Ne rozdělování, ale spojování.³⁷ Zúčastnění sportovci by neměli jenom bojovat proti sobě, ale také navazovat vzájemné kontakty, vyměňovat si své zkušenosti.

Sportovci by měli dávat najevo solidaritu a snahu o spolupráci a upevňování přátelství mezi národy. Olympijské hry, sportovní organizace či samotní sportovci mohou velkou měrou přispět k udržování míru.³⁸ Při sportu se totiž setkávají stejné zájmy odlišných kultur.

Pierre de Coubertin a později další představitelé olympijského hnutí si pravděpodobně nedokázali představit, v jak velkou událost se olympijské hry změní. Hry, které původně měly být především svátkem sportu, přátelství a fair soubojů se proměnily ve společensko-ekonomickou událost s nemalým politickým významem.³⁹ Často se dozvídáme o zásadním ovlivnění výsledků rozhodčími, budoucími sportovce – krajany. Proto se čas od času objevují diskuze o tom, zda by neměly být sporty, kde o výsledku rozhoduje tzv. lidský faktor, raději z programu her vyškrtnuty.⁴⁰ Potom by záleželo skutečně jen na výkonu a ten by byl nezpochybnitelný.

---

³⁷ Srv. Procházka K. a kol.: *Sport pro všechny a olympijské hnutí*. Praha, Olympia 1987, s. 101.

³⁸ Srv. Procházka K. a kol.: *Sport pro všechny a olympijské hnutí*. Praha, Olympia 1987, s. 105.

³⁹ Srv. Suchánek. J.: *Odvrácená tvář sportu*. Praha, Univerzum 2006, s. 13.

⁴⁰ Srv. tamtéž, s. 15.

Sportovní pravidla

K určení, zda je sportovní chování v normě, či zda se již jedná o porušení fair play, potřebujeme sportovní pravidla, kterých se můžeme při posuzování držet.

Máme nejen pravidla popisující podobu sportovních soutěží či sportovních her a udávající podmínky nutné k výhře, ale také ta pravidla, která se týkají sociálního chování sportovců v zápolení. K porušení sportovních pravidel se vztahují sankce. Každá sportovní jednota či svaz musí mít dána pravidla sportu, kterému se věnují.⁴¹ S těmi jsou sportovci seznámeni a jsou povinni je dodržovat.

Nezapomínejme, že určitá pravidla či povinnosti mají také pořadatelé a rozhodčí sportovních utkání. Pořadatel je odpovědný za celkový průběh soutěže či závodu, zabezpečuje personální obsazení akce,⁴² místo konání akce a další, převážně administrativní záležitosti.⁴³

Vrchní rozhodčí má na starosti určení svého zástupce ze sboru rozhodčích, kontrolu oprávněnosti startu závodníků, vyloučení těch závodníků, kteří nespĺňují podmínky rozpisu soutěže nebo porušují pravidla, a on nebo jeho zástupce je povinen být přítomen po celou dobu trvání soutěže. Jeho pokyny jsou závazné pro všechny závodníky, vedoucí a trenéry.⁴⁴

Tomáš Sluka ve své publikaci *Profesionální sportovec* porovnává současnou situaci s dobou, kdy sport ještě nebyl „tak komercializován“.⁴⁵ Dříve podle něj stačilo, aby sportovní řády vymezily základní pravidla sportovních odvětví. V současnosti jsou již základní pravidla zažitá, a dochází-li k jejich úpravám, jde pouze o drobné změny, málokdy o průlomové změny.⁴⁶ Je tedy pravdou, že podoba sportu se nijak zásadně nemění. Změny probíhají postupně, nenápadně.

Pravidla se dle Sluky dají rozdělit na pravidla v užším a širším slova smyslu. Ta v užším kontextu regulují činnost sportovců přímo na sportovišti. Jejich podstatou je určování organizace hry, například počtu hráčů či délky trvání zápasu. Tato pravidla se dotýkají samotné podstaty sportovního odvětví a jsou všeobecně přijímána a téměř nebývají zpochybňována.

---

⁴¹ Srv. Schüler-Duden: *Der Sport*. Mannheim, Bibliographisches Institut. 1987, s. 339.

⁴² je tedy zodpovědný i za zvolení rozhodčího na sportovišti

⁴³ Srv. Kačer, J. *Turnaje, závody, soutěže*. Praha, Mravenec 1999, s. 5 – 18.

⁴⁴ Srv. tamtéž, s. 31.

⁴⁵ Sluka, T.: *Profesionální sportovec*. Praha, Havlíček Brain Team 2007, s. 18.

⁴⁶ Tamtéž, s. 18.

Sportovní pravidla v širším slova smyslu pak regulují rozdělení do jednotlivých soutěží, určují podmínky registrace sportovce či upravují předpisy o doping⁴⁷. Mají tedy nepřímý vliv na samotnou sportovní činnost.

Ve sportovní oblasti ale neexistují pouze psaná pravidla. Všechny možné situace totiž nemohou být v psané formě kodifikovány.⁴⁸ Samotným základem sportu by mělo být fair play, férové soupeření. „Zásady fair play by měly být podporovány sportovními svazy a zohledňovány nejen rozhodčími při samotném rozhodování zápasů, ale i sportovními, popřípadě státními soudními tribunály,“⁴⁹ uvádí Sluka.

Funkce rozhodčího je proto velmi zodpovědná, neboť představuje dohlázeatele nad psanými i nepsanými pravidly. Všichni rozhodčí musí bezpečně znát pravidla sportu. Jejich jednání musí být vždy korektní, aby se vyhnuli možnému konfliktu se závodníky či jejich doprovodem.⁵⁰ Doporučuje se, aby měl rozhodčí u sebe po celou dobu soutěže rozpis jejího průběhu, eventuálně také pravidla sportu.

---

⁴⁷ Srv. Sluka, T.: *Profesionální sportovec*. Praha, Havlíček Brain Team 2007, s. 19.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Srv. tamtéž, s. 50.

Porušování sportovních pravidel

Pravděpodobně každý z nás by jako nejvýraznější překročení pravidel uvedl doping. Dopingem se rozumí nedovolené používání některých chemických látek ke zvýšení výkonnosti.⁵¹ Tento zákaz přijaly v roce 1963⁵² všechny mezinárodní sportovní federace.

Lékařská komise Mezinárodního olympijského výboru zakazuje použití látek, které náleží k vybraným skupinám farmakologických prostředků jako jsou stimulantia, narkotická analgetika, anabolické látky nebo diuretika. Dále jsou zakázány dopingové metody jako krevní doping a farmakologická, chemická či fyzikální manipulace a samozřejmě látky jako alkohol, marihuana, lokální anestetika a kortikosteroidy.⁵³

Antidopingová pravidla jsou definována podobně jako sportovní pravidla, jako pravidla pro soutěže, která jsou dobrovolně přijata účastníky a členy sportovních organizací.⁵⁴

Právo sportovců na účast ve sportu bez dopingu je vyjádřeno ve Světovém antidopingovém kodexu vydaném Světovou antidopingovou agenturou v roce 2003.⁵⁵ V kodexu jsou uvedena všechna antidopingová pravidla a zásady, které musí být dodržovány. Kodex je platný pro všechny světové sportovní federace, pro Mezinárodní olympijský výbor, Mezinárodní paralympijský výbor a národní antidopingové organizace.⁵⁶

Bohužel přes všechna tato opatření je doping často užíván. Ti, kteří se k dopingům obrací, většinou znají jeho nebezpečí a postihy. Vědí, co je čeká za jeho odhalení i jaké „nežádoucí účinky“ mohou zakázané látky mít. Na doping může poměrně snadno vypěstovat závislost.⁵⁷ Nedá se asi předně zjistit, kolik sportovců bývalých i současných je závislých na drogách, byl by to ale jistě zajímavý údaj.

K užití dopingu mohou vést nejrůznější důvody. Může se několik dní nic nedařit, vše se hroutit pod rukama, nedosahovat dlouhou dobu lepších výsledků. Určitě hraje velkou roli povaha sportovce a jeho emoce. City, pocity a emoce mají významný vliv na chování sportovce.

Dříve se věřilo, že většina emocí je vrozená. Dnes je však prokázáno, že člověk prochází dlouhým emocionálním vývojem. Vývoj emocionálních reakcí úzce souvisí

---

⁵¹ Demetrovič, E. a kol.: *Encyklopedie tělesné kultury*. Praha, Olympia 1988, s. 127.

⁵² Srv. tamtéž.

⁵³ Srv. Suchánek, J.: *Odvrácená tvář sportu*. Praha, Univerzum 2006, s. 145.

⁵⁴ Sluka, T.: *Profesionální sportovec*. Praha, Havlíček Brain Team 2007, s. 187.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Srv. Suchánek, J.: *Odvrácená tvář sportu*. Praha, Univerzum 2006, s. 145

s vývojem centrální nervové soustavy.⁵⁸ Jakoukoli událost pak můžeme přijmout třemi různými způsoby: s pozitivním emotivním nábojem (naše podvědomí zapisuje zisk, následuje příval sil), s negativním emotivním nábojem (naše podvědomí zapisuje ztrátu, příliv sil se přerušuje) či lhostejno⁵⁹ (ani příliv sil, ani jejich odliv).

Příkladem ze sportovní praxe může být doba před koncem zápasu. Hráči jsou unavení a vyčerpaní, avšak podaří-li se dát gól a případně vyrovnat stav utkání, vidí najednou i možné vítězství. Tento pozitivní emotivní náboj se vskutku projeví přívalem nových sil, které mužstvo znovu postrčí do hry.

Na opačné straně je naopak soupeř nečekaným vyrovnáním zaskočen. V jeho podvědomí je připsána určitá ztráta a negativní emotivní náboj zastaví přísun sil⁶⁰. Hráči se mohou začít dopouštět základních chyb neschopní postavit se proti náporu protivníka.

Je důležité neohlížet se na stav a nepropadat skepsi. Záleží na tom, jakým způsobem je situace vyhodnocena. Zkušenost z praxe také potvrzuje, že je důležité se zaměřit ne tak na cíl, jako na způsob jeho dosažení. Nejen ve sportu totiž platí, že lidé, kteří se neupínají k výsledkům mají ze své práce radost a dosahují stejného výsledku s větší lehkostí a jakoby mimochodem.⁶¹

Mezi další způsoby porušování pravidel patří agresivita, pramenící ze zlosti a zuřivosti. V záchvatu prudkého hněvu bývá potlačena sebekontrola a je uvolněno místo pro agresi. Příčinou agresivity je téměř vždy pocit vnitřní nespokojenosti, intenzivní nesouhlas.⁶² Ve sportu to může být očima sportovce nesprávné rozhodnutí trenéra či rozhodčího.

Agresivita se může projevit rvačkou či slovní potyčkou. Bohužel v návalu vzteku je ztracena schopnost logicky vyhodnocovat situaci, intuitivně vnímat a správně se rozhodovat při řešení herních situací.⁶³ Každý by se měl naučit zacházet s vlastní agresivitou a tomu, jak se vyrovnat s psychickým napětím.

V knížce *Fair play aneb sportovní podobenství* od Josefa Hese najdeme několik kapitol týkajících se kolektivních her, povzbuzení a pochvaly během hry, ale také kapitolku o strachu a podceňování, o touze vyhrávat. Josef Hese také píše o soupeři.

---

⁵⁸ Srv. Kabošová, M.; Jelínek, M.: *Skrytá cesta k vítězství*. Praha, Gutenberg 2003, s. 72.

⁵⁹ Srv. tamtéž, s. 73.

⁶⁰ Srv. Kabošová, M.; Jelínek, M.: *Skrytá cesta k vítězství*. Praha, Gutenberg 2003, s. 73.

⁶¹ Srv. tamtéž, s. 75.

⁶² Srv. Kabošová, M.; Jelínek, M.: *Skrytá cesta k vítězství*. Praha, Gutenberg 2003, s. 94.

⁶³ Srv. Kabošová, M.; Jelínek, M.: *Skrytá cesta k vítězství*. Praha, Gutenberg 2003, s. 97.

Na soupeře bychom měli hledět jako na člověka, ne jako na nepřítele.⁶⁴ Pokud se úsilí a zápal změni v urputnost a zuřivost, kdy se nejen snažíme vyhrát za každou cenu, ale kdy již „nevidíme v soupeři člověka nebo přátelský tým, ale protivníka a nepřítele“, pak přestává jít o hru. Ustoupí totiž pozitivní emoce, které by hru měly doprovázet, a objeví se emoce záporné.⁶⁵ Poté již nejsme ochotni vidět druhého kladně. To, že se někdo stává mým protihráčem přeci neznamená, že se automaticky stává mým nepřítelem.

Josef Hes pojednává také o výhře. Vyhrávat je krásná věc, o kterou usiluje téměř každý. Má ale také svá rizika. Sláva nám například může stoupnout do hlavy a na druhé pak můžeme hledět svrchu.⁶⁶ To je věc, kterou si často neuvědomujeme, protože pochopitelně radost z výhry přehluší další vjemy. Je dobré ale o tomto vědět a snažit se nad druhé nepovyšovat pro momentální výhru.

Existují sporty, kde mohou vyhrávat vlastně všichni. Je to například turistika nebo horolezectví. Na druhé straně ale jsou samozřejmě sporty, kdy pro jednoho vyhrát znamená pro druhého prohrát.⁶⁷ Měli bychom se proto naučit s porážkou vyrovnat. I přesto, že prohrajeme, bychom měli mít radost ze hry.

---

⁶⁴ Hes, J.: *Fair play aneb sportovní podobnosti*. Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 1998, s. 60-61.

⁶⁵ Srv. Hes, J.: *Fair play aneb sportovní podobnosti*. Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 1998, s. 61.

⁶⁶ Srv. tamtéž, s. 56.

⁶⁷ Srv. tamtéž.

Etika – mravní hodnocení a svědomí

Po sportovním úvodu a po nastínění základních faktů o fair play se podíváme na základy etiky, tak jak se popisuje ve své publikaci *Úvod do etiky* Arno Anzenbacher.

Každý z nás má ve své slovní zásobě taková slova, která užívá k vyjádření mravních skutečností. To nasvědčuje k tomu, že v naší běžné komunikaci uplatňujeme předporozumění mravní skutečnosti a že ho také předpokládáme u druhých lidí. Bez takového předporozumění by mravní diskurs ani nemohl fungovat.⁶⁸

Z komunikace s druhými lidmi může vyplynout, že naše vědění o významu mravních skutečností je poměrně konzistentní a s nimi shodné.⁶⁹ Díky tomuto předporozumění mohou morální zásady fungovat.

Příkladem může být fakt, že svému vlastnímu jednání a jednání druhých lidí připisujeme mravní hodnotu. Hodnotíme, zda naše či cizí jednání bylo dobré nebo špatné. Dobré chování považujeme za chvályhodné, špatné za hodné pokárání. Od hodnocení jednání přecházíme k hodnocení osob. Také osoby hodnotíme jako dobré a špatné, na základě jejich jednání. Hodnocení se dále týká i sociálních útvarů. Hodnotíme, zda poměry v sociální oblasti jsou spravedlivé či nespravedlivé. To všechno je ale výsledkem jednání.⁷⁰ Prvotně se tedy mravní hodnocení vztahuje na jednání, až sekundárně se týká osob a sociálních útvarů.

Když posuzujeme či hodnotíme lidské jednání, vždy můžeme vycházet z předpokladu, že jednající osoby dospěly k užívání rozumu a že poznávají rozdíl mezi dobrem a zlem.⁷¹

Z tohoto faktu můžeme vyvodit závěr, že každý nějakým způsobem ví, co je dobré a co je špatné. To ovšem neznamená, že by se lidé mohli v názorech na dobro a zlo lišit. O dobru a zlu mohou existovat i zcela rozdílné názory.

Druhou věcí, kterou jistě každý bezpečně ví je, že dobro je nutno konat a zlo nekonat.⁷² To je mravní nárok, který je nutné bezpodmínečně dodržovat.

Toto všeobecné poznání dobra a zla, které spontánně a samozřejmě předpokládáme při každém setkání se s lidmi, označujeme jako svědomí. Pojem svědomí má své jádro významu právě v tomto dvojím zmíněném poznání.⁷³

---

⁶⁸ Srv. Anzenbacher, A.: *Úvod do etiky*. Praha, Academia 1994, s. 13.

⁶⁹ Anzenbacher, A.: *Úvod do etiky*. Praha, Academia 1994, s. 13.

⁷⁰ Srv. tamtéž.

⁷¹ Anzenbacher, A.: *Úvod do etiky*. Praha, Academia 1994, s. 14.

⁷² Srv. tamtéž.

⁷³ Srv. Anzenbacher, A.: *Úvod do etiky*. Praha, Academia 1994, s. 14.

Etika – dobrovolnost a odpovědnost

Když posuzujeme jednání druhých lidí, předpokládáme, že každý jedná tak, jak se rozhodl. Každý je odpovědný za své vlastní jednání. Sám se rozhoduje, že bude jednat a jakým způsobem bude jednat. Jednání tedy přičítáme osobám. Záleží na nás, jak jednáme. Za tohoto předpokladu můžeme sebe sama i druhé pokládat za vinné, můžeme určité chování kárat a jiné chválit.

Když ale nastane případ, že osoba za své jednání nemůže, dostává se mravní hodnocení do krize. Mravní hodnocení činů totiž předpokládá, hledisko dobrovolnosti v jednání.⁷⁴ Tedy to, že se pro to, jak budeme jednat, můžeme dobrovolně rozhodnout dle svého svědomí.

Každého pak považujeme za odpovědného za jeho jednání. Arno Anzenbacher zmiňuje, že slovo *odpovědnost* úzce souvisí se slovem *odpověď*. Ve svém výkladu o odpovědnosti dostává k těmto dvěma pojmům. Říká, že považujeme-li někoho za odpovědného za jeho jednání, znamená to, že od něho očekáváme, že může rozumně odpovědět na otázku, proč jednal takto a ne jinak.⁷⁵ Činy tedy schvalujeme tehdy, vidíme-li, že mohou být rozumným výkladem ospravedlněny. Odůvodnění jednajícího musí být zřejmé a pochopitelné.

Odpovědnost zahrnuje dvě hlediska. Prvním z nich je naše přesvědčení, že otázka, co je dobré a co je zlé, může být předmětem diskursu.⁷⁶ O této otázce se dá rozumně hovořit. Určování dobra a zla by se nemělo dít iracionálně a není věcí libovolného, soukromého názoru. Mělo by se o něm racionálně diskutovat.

Další věcí je fakt, že to, co je špatné a nemorální, má vždy charakter něčeho, co se přičí rozumu. Pro nemorální jednání se nedá najít rozumné ospravedlnění. Konáme to totiž proti „lepšímu vědomí a svědomí“⁷⁷ a proto to nemůžeme rozumně zodpovědět.

Jednáme-li špatně, ustupujeme sklonu či vášni.⁷⁸ To nelze zodpovědět, protože v tom případě děláme něco, co si přejeme a ne to, co dělat máme.

---

⁷⁴ Srv. Anzenbacher, A.: *Úvod do etiky*. Praha, Academia 1994, s. 15.

⁷⁵ Srv. tamtéž.

⁷⁶ Srv. tamtéž.

⁷⁷ Anzenbacher, A.: *Úvod do etiky*. Praha, Academia 1994, s. 15

⁷⁸ Tamtéž, s. 16.

Etika – sociální zřetel a kategorický imperativ

V našem běžném předporozumění, tak jak jsme ho již nastínili, má mravní hodnocení jednání, osob a poměrů většinou mezilidský či sociální aspekt. Odráží se do společnosti, často se náš morální soud vztahuje k vlastním potřebám a k zájmům a potřebám druhých lidí.⁷⁹ Při vlastním jednání bychom tedy měli myslet i na druhé. Měli bychom si uvědomovat, jaké následky bude naše jednání mít.

Pro pokojné a humánní spoluzití lidí existuje *zlaté pravidlo*, které je rozšířeno ve všech kulturách. Toto pravidlo zní: „Co sám nechceš, nečiň jinému.“⁸⁰

Tím se nastiňuje požadavek, aby si lidé uvědomovali, že jsou všichni sobě rovní co do důstojnosti i práv, aby si vážili sebe navzájem a aby každý bral při svém jednání v úvahu, že ostatní mohou mít stejné potřeby a zájmy jako on sám.⁸¹ Tato ohleduplnost se pak člověku vždy vrátí.

Známému pravidlu „co nechceš, aby druzí činili tobě, nečiň ty jim,“ odpovídá Kantův kategorický imperativ. Ten zní: „Jednej tak, aby maxima tvé vůle vždy mohla být zároveň principem obecného zákonodárství.“⁸² Maximou u Kanta rozumíme subjektivní praktické zásady, jež obsahují „všeobecné určení vůle.“⁸³ Jsou to tedy jakési naše vlastní zásady, které subjektivně považujeme za potřebné, užitečné, osvědčené či přijatelné. U každého tyto zásady mohou být velmi různé.

Maximy jako obecné, subjektivní zásady mají charakter principů posuzování v různých oblastech života. Jsou to například příkazy: „Buď ochotný pomoci!“ „Buď zdvořilý!“ „Žij zdravě!“, ale maximy jsou také: „Prosazuj svůj prospěch bez ohledu na druhé!“ či: „Lži, když ti pravidla škodí!“⁸⁴

Immanuel Kant tedy zlaté pravidlo „Co nechceš, aby druzí činili tobě, nečiň ty jim,“ rozebral více do detailu. Říká, že bychom se neměli řídit pouze naším subjektivním cítěním, že to co konáme, je přijatelné a potřebné. Naše jednání bychom ale měli vztáhnout i na druhé lidi. Měli bychom si vždy představit, zda se naše jednání dá aplikovat na celou společnost a zamyslet se nad tím, jak by se nám potom toto jednání líbilo.

---

⁷⁹ Srv. Anzenbacher, A.: *Úvod do etiky*. Praha, Academia 1994, s. 16.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Srv. tamtéž, s. 16.

⁸² Kritika praktického rozumu A 54, in Anzenbacher, A.: *Úvod do etiky*. Praha, Academia 1994, s. 53.

⁸³ Kritika praktického rozumu A 35, in Anzenbacher, A.: *Úvod do etiky*. Praha, Academia 1994, s. 51.

⁸⁴ Anzenbacher, A.: *Úvod do etiky*. Praha, Academia 1994, s. 51.

Fair play – Český klub fair play

Klub fair play byl založen 27. listopadu 1975, při Československém olympijském výboru⁸⁵. Klub má za cíl především „vychovávat, oceňovat a propagovat férové a čestné jednání“⁸⁶. Klub existuje více než tři desetiletí. Během této doby udělil ceny řadě sportovců, trenérů, funkcionářů a novinářů.

Jak píše předsedkyně klubu Květa Pecková, chování podle pravidel by se dalo krátce shrnout do několika bodů: ctít soupeře, umět mu pomoci i za cenu vlastního znevýhodnění, přiznat chybu, teč či faul.⁸⁷ Své zásady klub formuluje v obsáhlejší podobě v „desateru jednání fair play“:

1. v soutěži bojuji čestně a podle pravidel
2. uznám, že soupeř je lepší, v cíli nebo po zápase mu podám ruku, vzdám mu tím čest
3. vítězství není důvodem k nadřazenosti
4. poražený zaslouží uznání, není terčem posměchu, a to ani skrytého
5. soutěž má rovné podmínky pro všechny hráče či závodníky
6. v soutěži respektuji pokyny a nařízení rozhodčích a pořadatelů, řídím se jimi
7. chci vyhrát, ale nikoli za každou cenu
8. diváci jsou součástí sportovní akce, potleskem vzdají čest vítězi i poraženému
9. férové sportovní chování je mi vlastní i v každodenních životních situacích
10. svým chováním jdu příkladem mladším sportovcům⁸⁸

První impulsy, které nebyly nikterak nápadné a které vedly k založení hnutí fair play v Československu popisuje rozhlasový redaktor PhDr. Karel Malina. Vzpomíná na založení nové relace pro Československý rozhlas a Studio mladých, která nesla název Zlatá za neděli, fair play.⁸⁹ Tento pořad měl odměnit ty, kteří se o víkendových kláních zachovali čestně či statečně.

Malina vzpomíná hesla sedmdesátých let, které kladlo důraz na výhru za každou cenu: „Musíš být tvrdý a nesmlouvavý! Neohlížej se napravo ani nalevo!“⁹⁰ Sportovní novinář a

---

⁸⁵ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 7.

⁸⁶ Tamtéž, s. 5.

⁸⁷ Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 5.

⁸⁸ Tamtéž, s. 15.

⁸⁹ Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 7.

⁹⁰ Tamtéž, s. 7.

redaktor Malina se s těmito hesly nikdy neztotožnil, ba naopak. Rozhodl se proti nim novým pořadem bojovat.

Zlatá za neděli – fair play měla velký úspěch. Posluchači z celé republiky posílali do rozhlasu tipy na ocenění. Pro velký zájem, který se těžko kočíroval, požádal pořad o spolupráci Český olympijský výbor. To byla správná volba, neboť fair play chování je úzce spjato s olympijskými idejemi. Během čtyř let udělování rozhlasových cen bylo odměněno 129 sportovců či týmů⁹¹.

Prvním předsedou klubu se stal v roce 1975 Miroslav Doležal, který se spolu s Karlem Malinou, Františkem Novákem a dalšími sportovci či sportovními novináři podílel v počátcích na činnosti Klubu.⁹² Miroslav Doležal dále zmiňuje Alenu Dlabačovou, Josefa Šálka, Lumíra Proppera, Pavla Kováče a Alfréda Strejčka. Vždy byl osloven někdo, o kom se vědělo, že má ke snažení klubu blízko⁹³, píše Doležal.

Klub tedy existoval a fungoval, jen mu stále chyběl oficiální status. Toho se dočkal 28. března 1978⁹⁴, kdy byl oficiálně přijat jako nová složka Československého olympijského výboru. Od té doby mohlo docházet k oficiálním shromážděním a vyhlašování držitelů cen.

První shromáždění se odehrálo zhruba po půl roce od obdržení statusu, a to v pražském Ústředním klubu školství a vědy, v budově Savarinu v ulici Na příkopě.⁹⁵ Při shromáždění bylo uděleno deset vyznamenání „Zlatá za neděli – fair play“, zároveň byla udělena třem sportovcům Cena fair play za rok 1978.⁹⁶

Těmito sportovci byli: Ondrej Zeleňanský, atlet Dukly Praha, který pomohl zkolabovanému běžci, Michal Klasa a Jiří Bartolšic, reprezentační cyklisté z Dukly Brano. Klasa po pádu z kola těžce zraněný dojel do cíle etapy za doprovodu Bartolšica, který na něj čekal. Všichni tři sportovci obdrželi děkovaný dopis Mezinárodního výboru fair play UNESCO⁹⁷.

František Novák prohlásil na prvním slavnostním vyhlášení, že Klub fair play se „brzy po svém vzniku připojil k celosvětovým snahám o podporu poctivé hry a navázal kontakty s Mezinárodním výborem fair play UNESCO v Paříži“. Tento výbor začal v roce 1964 udělovat

---

⁹¹ Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 7 – 8.

⁹² Srv. tamtéž, s. 7 – 8.

⁹³ Srv. Jirásek, M.: *Rytíři sportu*. Praha, Olympia 2003, s. 5.

⁹⁴ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 8.

⁹⁵ Srv. tamtéž, s. 8.

⁹⁶ Srv. tamtéž, s. 9.

⁹⁷ Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 18.

čestné diplomy a děkovné dopisy.⁹⁸ Tedy čtrnáct let před prvním slavnostním shromážděním Klubu fair play v Praze.

První československý sportovec, který byl oceněn mezinárodní cenou Pierre de Coubertina, byl v roce 1975 Emil Zátopek.⁹⁹ Jak píše Milan Jirásek ve své knize *Rytíři sportu*, byla to tak trochu politická provokace. „Čtyřnásobný olympijský vítěz a osmnáctinásobný světový rekordman byl totiž tehdy ve své vlasti na indexu a za trest pracoval u geologického průzkumu jako dělník.“¹⁰⁰ Není jistě nutné dodávat, že tomu tak bylo z politických důvodů. Emil Zátopek se v šedesátých letech nebál podepsat petice, které vedly k jeho vyhození z ministerstva obrany, kde do té doby pracoval.

Vraťme se ale k udílení cen fair play. Rok po udělení mezinárodní ceny Emilu Zátopkovi, tedy roku 1979 již nebyla udělována Klubem fair play cena „Zlatá za neděli“, ale vystřídal ji čestné uznání – Diplom. Bylo těžké stanovit hranici mezi Hlavní cenou fair play a čestným uznáním. Snad proto se od roku 1982 začaly udělovat ještě děkovné dopisy, obdobně jak to činil Mezinárodní výbor fair play UNESCO. K těmto třem stupňům ocenění byl ještě roku 1985 přidán čtvrtý, a to děkovný dopis zasílaný do místa bydliště.¹⁰¹

Od osmdesátých let se k činnosti Klubu připojilo několik Slováků. Byli to novináři Otto Zinser s Lubomírem Součkem a reprezentantka v šermu Katarina Ráciová-Lokšová. Ta později založila Slovenský klub fair play.¹⁰² Po rozdělení federativní republiky Československa došlo i na rozdělení Klubu fair play na český a slovenský.

Miroslav Doležal byl předsedou klubu dvacet let. Od roku 1995, kdy ze zdravotních důvodů odstoupil, je čestným předsedou klubu. Jeho nástupcem se stal Jiří Pelikán.¹⁰³

V devadesátých letech pak přišla řada dalších významných událostí. V září roku 1998 zasedal v prostorách Karolína Mezinárodní výbor fair play UNESCO. Během tohoto zasedání byly slavnostně předány ceny a diplomy.¹⁰⁴ O rok později se v Karolinu konalo další shromáždění, tentokrát k výročí sta let od vzniku Českého olympijského výboru.

Od roku 1999 se začaly udělovat mezinárodní ceny Evropského hnutí fair play. Také Českému klubu fair play byla v tomto roce udělena cena za dlouholetou aktivní činnost.

---

⁹⁸ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 9.

⁹⁹ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 9.

¹⁰⁰ Jirásek, M.: *Rytíři sportu*. Praha, Olympia 2003, s. 55.

¹⁰¹ Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 10.

¹⁰² Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 10.

¹⁰³ Srv. tamtéž, s. 12.

¹⁰⁴ Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 14.

Dalšího ocenění se klub dočkal v roce 2005, kdy ho Mezinárodní olympijský výbor ocenil za přínos v rozvoji olympismu.¹⁰⁵

Další střídání předsedy klubu přišlo v roce 2006. Jiří Pelikán musel odstoupit opět ze zdravotních důvodů a na jeho místo byla dočasně zvolena Květoslava Pecková – Jeriová.¹⁰⁶ Ta byla jmenována již v roce 1997 Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy do funkce ambasadorky při Radě Evropy pro sport Comité Directoire pour le Développement du Sport.¹⁰⁷ O rok později byla na volebním zasedání zvolena aklamací Květoslava Pecková za předsedkyni klubu, místopředsedy se stal Karel Malina a Jiří Vícha.¹⁰⁸ Čestným předsedou stále zůstává již od roku 1995 Miroslav Doležal.

---

¹⁰⁵ Srv. tamtéž, s. 14.

¹⁰⁶ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 14.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 12.

¹⁰⁸ Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 14.

Fair play – seznam cen Klubu fair play

Od roku 1978 udílí Československý, později Český klub fair play každoročně hlavní cenu fair play, čestný diplom a děkovný dopis těm sportovcům, trenérům, novinářům či režisérům, kteří se o to zasloužili svým poctivým a slušným chováním v oblasti sportu.

S pomocí publikace Pavla Kováře *Klub fair play, historie a současnost* se pokusím sestavit přehled oceněných osob od začátku udílení cen až do současnosti.

1978

V roce 1978 byla, jak jsem již zmínil, hlavní cena fair play udělena Ondreji Zeleňanskému, Michalu Klasovi a Jiřímu Bartolšicovi. V tomto roce se ještě neudělovaly čestná uznání ani děkovné dopisy. Namísto toho bylo uděleno patnáct Zlatých za neděli.¹⁰⁹

Mezi oceněnými byli: P. Černožský a M. Týce, L. Masařík a J. Kolín, TJ Kovofiniš Ledec nad Sázavou, TJ Uhelné Sklady, K. Lelková, B. Krejcarová-Srncová, J. Černý, TJ Spartak Kutná Hora, F. Fučík, Z. Čáp, M. Mládek, M. Baldin a F. Svoboda.¹¹⁰

1979

V druhém ročníku vyhlašování cen bylo vedle hlavních cen fair play rozdáno osmnáct čestných uznání. Hlavní cenu fair play dostal Milan Orłowski, reprezentant ve stolním tenisu, který při utkání Evropské ligy s Maďarskem opravil nesprávný výrok rozhodčího ve svůj neprospěch. Orłowski následně prohrál celý zápas. Kromě hlavní ceny fair play obdržel Orłowski čestný diplom Mezinárodního výboru pro fair play UNESCO.

Druhým oceněným pro rok 1979 byl František Novák, in memoriam, který založil Zlatou za neděli Československého rozhlasu a spoluzakládal Klub fair play při Československém olympijském výboru.¹¹¹

Diplom, nebo čestné uznání získali: P. Blažek, J. Bříza, S. Caban, K. Haring, P. Homola, M. Lacek, G. Procházka, A. Gába, M. Šeda, M. Krejčí, M. Šimák, M. Řípa, O. Hajdůšek, J. Plamínek, K. Sedlák, J. Prudil, P. a L. Ondrákovi.¹¹²

---

¹⁰⁹ Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 18.

¹¹⁰ Srv. tamtéž, s. 18 – 19.

¹¹¹ Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 20.

¹¹² Srv. tamtéž, s. 20 – 21.

1980

V roce 1980 byla udělena pouze jedna hlavní cena fair play, a to zápasníkovi Vítězslavu Máchovi, olympijskému vítězi z Mnichova v roce 1972, se stříbrem z olympiády v Montrealu v roce 1976 a mistru světa z roku 1974. Cena fair play mu byla udělena 'při ukončení aktivní činnosti za celoživotní přístup ke sportu'.¹¹³

Zároveň bylo uděleno čtrnáct čestných uznání. Mezi oceněnými byli: H. Bečvářová, I. Horn, S. Kasl, J. Koudelka, M. Kováč, V. Novák, J. Paur, J. Pecháček, I. Reidl, J. Šelešovský, J. Šimek, J. Schafferová, L. Vatrť a P. Vršecký.¹¹⁴

1981

Rok 1981 se dočkal více ocenění než rok předcházející. Hlavní ceny fair play byly uděleny třem adeptům. Atletovi Vlastimilu Zweigelhoferovi, který při nominačním závodě pro mistrovství světa v přespolním běhu zul omylem tretru spoluběžci Ivanu Uvízlovi. Po této události přerušil běh a počkal než se soupeř znovu obuje. Teprve poté se dal spolu s ním do běhu.¹¹⁵ Za tento čin obdržel Zweigelhofer děkovaný dopis Mezinárodního výboru fair play UNESCO.

Kanoista Alfréd Jindra byl druhým sportovcem oceněným hlavní cenou fair play v tomto roce. Ocenění získal za „celoživotní příkladné vystupování a za statečnost, s jakou vzdoroval onemocnění obrnou.“¹¹⁶

Třetím oceněným byl František Kroutil, člen Mezinárodního olympijského výboru a generální sekretář Československého olympijského výboru. Cena mu byla udělena za celoživotní postoje v duchu fair play a k příležitosti ukončení svého působení v Mezinárodním olympijském výboru v letech 1965 – 1981.¹¹⁷

Čestná uznání obdržely: V. Blahna a P. Schovánek, J. Holík, F. Houška, P. Košut, J. Král, V. Lacina, P. Petřík, L. Mrázová, K. Šimek a J. Klíma, J. Škarvan, J. Řepečký, S. Urban, TJ Žaclěř a TJ CHZ Litvínov.¹¹⁸

---

¹¹³ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 21.

¹¹⁴ Srv. tamtéž, s. 21 – 22.

¹¹⁵ Srv. tamtéž, s. 22.

¹¹⁶ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 22.

¹¹⁷ Srv. tamtéž, s. 22.

¹¹⁸ Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 22 – 23.

1982

Hlavní cenu fair play v roce 1982 získal trenér veslování v Dukle Praha, Vojtěch Hvězda. Oceněn byl „za celoživotní vystupování v duchu fair play“ a „za výchovu desítek veslařských reprezentantů, mezi nimiž byli olympijští vítězové a mistři světa a Evropy“.¹¹⁹

Diplomem byli odměněni: B. Říkal, O. Bureš, J. Katrnoška, J. Doubner a P. Steiner, I. Fiala, J. Weincziller, V. Dubeň, TJ Škoda Plzeň, R. Houška, P. Doležel a A. Charous, D. Libichová, L. Šnajdr, TJ Kovostroj Děčín, J. Vošta, TJ Baník Ostrava, B. Josef, J. Švengsbír a E. Hofman.¹²⁰

Od tohoto roku se také začaly posílat děkovné dopisy do místa bydliště. V prvním roce jejich udílení se týkali těchto sportovců: fotbalisty F. Straky, hokejistů J. Stolína a E. Lavičky, hokejisty L. Němce a šachisty M. Poničana.¹²¹

1983

Roku 1983 byly uděleny hlavní ceny fair play těmto dvěma sportovcům: atletu Františkovi Doudovi, který byl oceněn za celoživotní postoje a vystupování v duchu fair play a Jiřímu Beranovi, bývalému reprezentantovi v běhu na lyžích. Ten v přespolním běhu v Úpici upozornil svého soupeře, že vybočil z trati. Poté mu umožnil získat opět padesátimetrový náskok a až poté pokračoval on sám v závodě.¹²²

Čestná uznání obdrželi: J. Erban, M. Portyk a M. Zajíc, M. Göttlich, I. Průša, M. Fassati a L. Štych, A. Součková, V. Dobos, V. Dlouhý, S. Zeman a B. Hradil.¹²³

Děkovné dopisy byly rozeslány těmto sportovcům či týmům: TJ Dynamo Podluský, TJ Bohemia Světlá nad Sázavou, I. Oulehla, A. Červenka a M. Fábera, J. Moskal, TJ Kovofiniš Ledec nad Sázavou, R. Kunrád a P. Polívka.¹²⁴

1984

V roce 1984 získal hlavní cenu fair play František Plánička, fotbalový brankář Československa, „za celoživotní příkladné vystupování a propagaci sportu doma i v zahraničí“.¹²⁵ Získal také čestný diplom Mezinárodního výboru pro fair play UNESCO.

---

¹¹⁹ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 24.

¹²⁰ Srv. tamtéž, s. 24 – 25.

¹²¹ Srv. tamtéž, s. 25.

¹²² Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 25 – 26.

¹²³ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 25.

¹²⁴ Srv. tamtéž, s. 26 – 27.

¹²⁵ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 27.

Diplom v tomto roce obdrželi: D. Lhoták, Horská služba, V. Franek, P. Barcik a K. Kavalír.¹²⁶ Děkovné dopisy si v tomto roce zasloužili: TJ Plastika Nitra, ZVL Žilina a ZTS Petržalka, V. Broda, P. Bojanovský, J. Kantůrek, S. Jirásek, M. Ďurišínová a A. Kadnárová, J. Papež, T. Šrámková, TJ Nýřany, M. Klíma a TJ Vyšehrad.¹²⁷

1985

Hlavní cenu fair play obdrželi v roce 1985 dva sportovci: reprezentant v biatlonu Vladimír Pospíchal, který na mistrovství světa půjčil svou lyži zahraničnímu soupeři, který pak vyhrál závod na 20 km. Pospíchal je navržený na udělení Mezinárodní ceny fair play UNESCO. Druhým sportovcem byl motokrošař Bohumil Poslední, který zachránil život italskému soupeři, když mu vytáhl zapadlý jazyk. Zároveň je držitelem Čestného diplomu Mezinárodního výboru fair play UNESCO.¹²⁸

Čestná uznání byla udělena J. Popluhárovi, A. Bitnarovi, R. Chladovi a H. Středovi, P. Javůrkovi, E. Kašnému, M. Kostelníkovi, V. Kuthanovi, M. Machovi, M. Prusákovi, A. Roubalíkovi, R. Slabé, P. Polákovi a P. Veselovskému.¹²⁹

Dále bylo zasláno šest děkovných dopisů. Ty obdrželi: A. Bláha, P. Jareš a J. Mádle, M. Rehák, obec Mostek na Jičínsku a TJ Jičín.

1986

V roce 1986 byly uděleny dvě hlavní ceny fair play. První z nich in memoriam Janu Popperovi, dlouholetému redaktorovi deníku Čs. sport, zastánci rytířskosti a čistoty sportu. Druhá byla věnována atletovi Josefu Hegyesovi, bývalému reprezentantovi, který opravil výrok rozhodčího v neprospěch družstva svých atletek, které jako trenér vedl. Hegyes je držitelem Čestného diplomu Mezinárodního výboru fair play UNESCO.¹³⁰

Čestná uznání obdrželi v tomto roce: L. Mikloško, E. Kalužáková, V. Holubová, K. Šula, M. Čibíková, T. Bártek, J. Kratina, M. Marek, L. Toman a J. Matějka, J. Broček.¹³¹

Poslední ocenění, děkovný dopis, byl zaslán sportovcům: E. Šmídové, P. Baumrukovi, T. Hanišové, M. Bočkovi, dále předsedovi veslařů Slovanu Lysá n. Labem J. Vejlupekovi a hokejovým dorostencům z TJ ZTS Martin.

---

¹²⁶ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 27.

¹²⁷ Srv. tamtéž, s. 27 – 28.

¹²⁸ Srv. tamtéž, s. 28.

¹²⁹ Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 28 – 29.

¹³⁰ Srv. tamtéž, s. 30.

¹³¹ Srv. tamtéž, s. 30 – 31.

1987

Atletka, světová rekordmanka v běhu na 800 metrů a dvojnásobná mistryně světa Jarmila Kratochvílová získala hlavní cenu fair play v roce 1987. Oceněna byla za vzornou reprezentaci a vystupování v duchu fair play po celou dobu své sportovní kariéry. Také ona je držitelkou Čestného diplomu Mezinárodního výboru pro fair play UNESCO.¹³²

Diplomy byly uděleny: J. Strejčkové – Nygrýnové, K. Kozděrovi, A. Poštovi, Z. Pavelcovi, J. Hájkovi, L. Růžičkové, J. Kokšovi, D. Kubátovi a M. Jankovskému, M. Hrachové, M. Šopové, J. Šilhavému, B. Berounské a M. Bučkovi.¹³³

Děkovné dopisy v tomto roce obdrželi: M. Málek, B. Holas, Č. Kubík, M. Janoušek, J. Vodička, P. Machytka a D. Šimek.¹³⁴

1988

V roce 1988 získali hlavní cenu fair play Jan a Jindřich Pospíšilovi „za dlouholeté příkladné chování na hřišti, obětavost a čestné vystupování“.¹³⁵

Čestná uznání obdrželi: M. Gejdoš (in memoriam), M. a T. Horáčkovi, I. Černohlávek, Z. Čihák a J. Lysý, J. Rebroš, T. Braciník, H. Býček, ZŠ v Lomnici nad Popelkou, Svaz tělesně postižených sportovců, F. Lastovička, R. Švancar, P. Krasinger, Z. Prchal, A: Pavlovský, M. Baráková, L. Koldovská-Plchová a V. Mihočko.

Děkovné dopisy byly odeslány: J. Nemochovskému, I. Haškovi, P. Holci, J. Olejárovi, F. Smakovi, R. Pavlíkovi, V. Liprtovi, L. Kočímu, M. Masnému, E. Weisovi a R. Klasovi.¹³⁶

1989

V roce 1989 získaly hlavní cenu fair play dvě sportovkyně, sportovní gymnastka Věra Čáslavská, která byla oceněna za vynikající sportovní výsledky v duchu fair play a za výchovu mladých gymnastek.¹³⁷ Čáslavská je také držitelkou Mezinárodní ceny Pierre de Coubertina a Stříbrného Olympijského řádu.

---

¹³² Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 32.

¹³³ Tamtéž, s. 32 – 33.

¹³⁴ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 33.

¹³⁵ Tamtéž, s. 33.

¹³⁶ Tamtéž, s. 33 – 34.

¹³⁷ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 36.

Druhou oceněnou byla reprezentační stolní tenistka Renata Kasalová, která při utkání s KDDR na mezinárodním mistrovství Francie neprotestovala proti nesportovnímu jednání soupeřky a naopak sama uklidňovala publikum.¹³⁸

Čestná uznání v tomto roce získali: L. Vandas, J. Pliml, P. Fridrich, J. Mráz, M. Pospíšil, M. Neuman, R. Bečvář, J. Průcha, J. Mikšík a M. Valenta.

Zároveň bylo uděleno dvanáct děkovních dopisů: Z. Hejlovi, M. Bírešovi, J. Marcovi, P. Šebkovi, L. Slížkovi, TJ Tesle Kolín, J. Urbišovi, M. Vokatému, R. Prekopovi, TJ Toporci, R. Brlejovi, P. Cencialovi a J. Kratochvílové.¹³⁹

1990

V roce 1990 byla kromě běžných ocenění a diplomů udělena také zvláštní cena předsedkyně Československého olympijského výboru, a to mistrům světa v ledním hokeji z let 1947 a 1949. Byli oceněni nejenom za sportovní úspěchy, ale také za odvahu a sílu, s níž bojovali.¹⁴⁰

Hlavní cenu fair play získal rychlostní kanoista Bohuslav Králík, držitel stříbrné medaile z olympijských her z roku 1936 a mistr světa z roku 1938 za sportovní kariéru v duchu fair play. Druhým oceněným byl Róbert Rozim, slovenský vysokoškolský pedagog, atlet a trenér, který po celý život dodržoval zásady fair play. Posledním oceněným hlavní cenou fair play byl Karel Bártů, bývalý reprezentant a olympionik v moderním pětiboji, který vychoval řadu medailistů.¹⁴¹

Čestná uznání si v roce 1990 zasloužili: R. Glajza, J. Farárik, F. Steiner, P. Vraj a J. Častulík, M. Vyhlídal, TJ Sokol Dřevěnice, J. Kudrna, B. Laskov a M. Tichovský.

Děkonné dopisy byly zaslány: V. Opálkovi, J. Kreuzerovi, S. Hotovému, J. Žovincovi a SK Tatře Smíchov.¹⁴²

1991

Tři sportovci byli v roce 1991 ohodnoceni hlavní cenou fair play. Byla to Dana Zátopková, vítězka v hodů oštěpem na olympijských hrách z roku 1952 a držitelka stříbrné medaile na olympijských hrách z roku 1960. Cena jí byla udělena za celoživotní příkladné

---

¹³⁸ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 36.

¹³⁹ Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 37 – 38.

¹⁴⁰ Srv. tamtéž, s. 39.

¹⁴¹ Srv. tamtéž, s. 38.

¹⁴² Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 39 – 40.

jednání a vystupování.¹⁴³ Získala také Čestný diplom Mezinárodního výboru fair play UNESCO a Stříbrný Olympijský řád, obdobně jako Věra Čáslavská.

Cenu dále získal boxer Ján Zachara, olympijský vítěz z roku 1952 a mnohonásobný mistr republiky, za své jednání v duchu fair play a trenérskou práci s mládeží.

Posledním sportovcem oceněným v tomto roce hlavní cenou fair play byl Jozef Lohyňa, zápasník ve volném stylu, držitel bronzu z olympijských her v roce 1988 a mistr světa z roku 1990. Ocenění získal a za svou dlouholetou úspěšnou kariéru.¹⁴⁴

Čestná uznání byla udělena: Z. Hauerovi, M. Pavlíkovi, V. Šircovi, Z. Vostrému, Z. Fialovi, K. Nováčkovi, FK Spartaku TAZ Trnavě, R. Demeterovi, J. Konečnému, P. Farkašovi, L. Sotorníkovi, J. Šimonkovi, J. Šálkovi, M. Zaverské a J. Gálisovi. Uděleny byly také čtyři děkovné dopisy, a to J. Vávrovi, P. Blažkovi, P. Javůrkovi a TJ Laudanice.¹⁴⁵

1992

V roce 1992 získala hlavní cenu fair play Katarina Ráczová-Lokšová, nejlepší šermířka Československa, která po skončení kariéry vychovala mladé talenty a založila Klub fair play na Slovensku. Dále Alois Hudec, sportovní gymnasta, který byl oceněn za celoživotní vystupování v duchu fair play. Cenu získal také Miloslav Mečír, slovenský tenista, který se svým rytířským chováním vůči soupeři stal vzorem mládeži. Poslední oceněný byl trenér cyklistů Dukly Praha, Pavel Vršecký, který při dorosteneckém mistrovství republiky odmítl oprávněnou diskvalifikaci týmu Favoritu Brno, čímž „odmítl možnost, že by se jeho svěřenci stali bez boje vítězi šampionátu“.¹⁴⁶

Děkovné dopisy byly zaslány J. Filčákovi, m. Húskovi, L. Fujdiarovi, J. Kováčovi, I. Tomašičové, P. Valáškově, L. Vízkovi, M. Mikulovi, P. Kněžickému, V. Chalupovi, M. Krahulcovi a D. Tužinskému.

V tomto roce nebyla udělena čestná uznání, namísto toho byla udělena zvláštní cena ŠK Slovanu Bratislava a FTC Budapešť. Tato cena byla udělena fotbalovým týmům za příkladné sportovní chování a za uklidnění atmosféry v hledištích při vzájemných západech Poháru mistrů evropských zemí.¹⁴⁷

---

¹⁴³ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 40.

¹⁴⁴ Srv. tamtéž, s. 40.

¹⁴⁵ Srv. tamtéž, s. 40 – 41.

¹⁴⁶ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 41 – 42.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 43.

1993

Cenu fair play v tomto roce získal fotbalista Josef Bican za celoživotní příkladné chování v duchu fair play. V ligovém zápase v roce 1942 úmyslně neproměnil penaltu, protože se rozhodčí při verdiktu zmýlil. Bican kopl míč několik metrů od branky.¹⁴⁸

Dalším oceněným byl dostihový jezdec Zdeněk Matysík, který před cílem Velké Pardubické zadržel zraněného koně, přestože by skončil v cíli jako druhý.

Oceněna byla také orientační běžkyně Hana Doležalová, která poskytla pomoc zraněné soupeřce při Šestidenních závodech v Novém Boru. Tím přišla o naději na dobré umístění.

Posledním oceněným se stal Jiří Král, zakladatel systému české sportovní medicíny, který vždy zdůrazňoval význam etiky ve sportu.¹⁴⁹

Čestná uznání v tomto roce získal J. Železný, L. Jebáček, B. Brabec, J. Kubový a E. Haken. Děkovné dopisy obdrželi: K. Kniezko, J. Vašek, V. Borovička, A. Špak, V. Vácha a R. Zeman.¹⁵⁰

1994

V tomto roce získali cenu fair play: orientační běžec Ota Favenda, házenkářský brankář Jiří Vícha a orientační běžkyně Iva Kotounová, která pomohla zraněné soupeřce.

Čestná uznání získali K. Boháček, K. Saitl, Z. Holler, P. Gormus, M. Blažek a M. Dědek a M. Němečková.

Děkovné dopisy byly zaslány J. Plocarovi, J. Pencovi, Z. Otáhalovi, A. Lajčíkovi, L. Tesařovi, A. Hanzlíkové, SK Dynamu a V. Škvorovi.¹⁵¹

1995

Za rok 1995 získala hlavní cenu fair play sportovní gymnastka Božena Krejcarová-Srncová, držitelka medailí z olympijských her 1948 a 1952, která se po skončení závodní činnosti věnovala trenérské práci mládeže. Je držitelkou Čestného diplomu Mezinárodního výboru pro fair play UNESCO.

Dalším oceněným je fotbalový obránce Ladislav Novák, který nebyl nikdy během své kariéry vyloučen a který při svém trenérském působení vedl hráče k čestné hře. Také on je držitelem Čestného diplomu Mezinárodního výboru pro fair play UNESCO.

---

¹⁴⁸ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 43.

¹⁴⁹ Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 44.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 44 – 45.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 45 – 46.

Oceněn byl také sportovní letec František Cihlář, který opakovaně opravoval svým soupeřům leteckou techniku i v době vlastního volna, kdy se sám mohl připravovat na soutěž.

Posledními oceněnými byli Pavel Kotlán, Miroslav Štolba a Petr Živec. Tito reprezentanti v letním biatlonu byli prohlášeni za mistry světa ve štafetovém závodě kvůli technické chybě Američanů, kteří doběhli před nimi. Čeští reprezentanti však Američany prohlásili za morální vítěze a předali jim zlaté medaile.¹⁵²

Bylo uděleno třináct čestných uznání. Ta získal: J. Navrátil, F. Nepil (in memoriam), A., Z., a A. Otáhalovi, R. Botek, Z. Ondráček a L. Pojezný, P. Honka, J. Čtvrtečka, Svaz Národní házené, J. Nejedlo a F. Venclovský.

Děkovné dopisy obdrželi: T. Dřimal a Z. Lípa, L. Pleštil a V. Svitek, Kepák JOKO tým Brno, K. Cajthaml, J. Krpata, J. Obajdin a J. Froněk.¹⁵³

1996

Hlavní cenu fair play pro rok 1996 získal atlet Ludvík Daněk, vítěz olympijských her 1972 držitel stříbrné medaile z roku 1964 a medaile bronzové z roku 1968, předseda Českého klubu olympioniků, nositel Stříbrného Olympijského řádu a držitel Ceny Pierre de Coubertina Mezinárodního výboru pro fair play UNESCO. Oceněn byl za celoživotní postoje v duchu fair play.¹⁵⁴

Zvláštní cena byla pro tento rok udělena kanadskému veslařovi Dereku Porterovi, který zapůjčil na olympijských hrách 1996 v Atlantě našemu skifaři Václavu Chalupovi svou loď i vesla, když se mu jeho vybavení během cesty ztratilo. Chalupa proto mohl trénovat na závod.

Čestná uznání byla udělena M. Peterkové, J. Šálkovi, J. Holečkovi, M. Bělonožníkovi, F. Danišovi, O. Maškovi, R. Šabatovi, J. Velíškovi, V. Síčovi a F. Tomiškovi. Děkovné dopisy obdržel: V. Dostalík, V. Pošík, Z. Vacek, M. Hypš a J. Kozubek.¹⁵⁵

1997

Hlavní cenu fair play za rok 1997 získali dva sportovci. Cyklista Jan Veselý, který vždy dodržoval zásady fair play a který musel kvůli komunistickému režimu zastavit svou činnost a odevzdat své tituly mistra sportu a zasloužilého mistra sportu. Je držitelem Čestného

---

¹⁵² Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 46 – 47.

¹⁵³ Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 47 – 48.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 48.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 48 – 50.

diplomu Mezinárodního výboru pro fair play UNESCO. Druhým sportovcem byl trenér házenkářek reprezentace Jiří Zerzán, který se zachoval v duchu fair play při utkání o titul mistra ligy. Za své jednání získal také Čestný diplom Mezinárodního výboru pro fair play UNESCO.¹⁵⁶

V tomto roce byla opět udělena zvláštní cena, a to triatlonistovi z Přerova, Jaroslavu Hýzlovi, který s velkým nasazením pomáhal během záplav.

Čestná uznání byla věnována J. Hájkovi, V. Hovorkové, J. Moravcovi a P. Wohankovi, F. Sadílkovi, V. Stiboříkovi a P. Vršeckému.

Děkovné dopisy pak byly odeslány Basketu Londýnská, V. Pazderkovi, O. Janeckému, A. Hrabětovi, M. Hlaváčkovi a V. Spurné.¹⁵⁷

1998

V roce 1998 byly uděleny tři hlavní ceny fair play. První hokejovému reprezentantovi Miloši Holaňovi, který se po leukémii vrátil k trénování vrcholového sportu. Zároveň pomáhá lidem s podobným onemocněním. Další cenu dostal Zdeněk Remsa, trenér skoku na lyžích. Cenu dostal za celoživotní postoj v duchu fair play. Posledním oceněným se stal Zdeněk Zeman, fotbalový trenér působící v Itálii, který otevřeně poukázal na používání podpůrných látek ve fotbale.¹⁵⁸

Diplomy (čestná uznání) získali: J. Fuereisl, P. Kuka, L. Křenková, M. Kincl a J. Šlégr. Děkovné dopisy obdrželi: B. Veselá, A. Vondráček, R. Blatný, J. Ivan, J. Vávra a České hnutí speciálních olympiád.¹⁵⁹

1999

Fotbalový reprezentant Josef Masopust, držitel Zlatého míče pro nejlepšího fotbalistu Evropy, který byl během své kariéry příkladem chování v duchu fair play, získal spolu se Zdeňkem Růžičkou hlavní cenu fair play v roce 1999. Růžička byl gymnasta, který během celé své reprezentativní kariéry zastával fair play.

Diplom v tomto roce dostali: P. Brandejský, P. Bucháček, O. Dolejš, O. a V. Koudelkovi. Dopisy byly zaslány: Z. Hollerovi, L. Pěničkoví, M. Pšrossovi, J. Škrabalovi, J. Štěrbákoví, S. Tomíškovi, V. Zapadlové a M. Zapletalové.¹⁶⁰

---

¹⁵⁶ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 50.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 50 – 51.

¹⁵⁸ Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 51 – 52.

¹⁵⁹ Srv. tamtéž, s. 52 – 53.

¹⁶⁰ Srv. tamtéž, s. 53 – 54.

2000

V roce 2000 byly uděleny dvě hlavní ceny fair play. Volejbalistovi Josefu Musilovi, držiteli medailí z olympijských her v roce 1964 a 1968, který po skončení kariéry působil jako trenér. Musil vždy zastával hodnoty fair play. Druhým ohodnoceným se stal David Pabiška, který přerušil závod při motokrosovém mistrovství republiky a poskytl pomoc soupeři, kterého potkal pád.¹⁶¹

Zvláštní cena byla v tomto roce udělena Nadaci české sportovní reprezentace, která během svého působení podpořila kolem pěti set sportovců.

Čestná uznání získali: J. Kopecký, J. Neuvirt, J. Řehula, J. Sakala, Z. Šálek, S. Tišer, P. Vojáček a TJ Sokol Krčín. Děkovné dopisy v tomto roce dostali: A. Maurerová, V. Růžičková, P. Sluka a J. Šmidáková, M. Švagrovský, J. Vít a Z. Vermach.¹⁶²

2001

Za rok 2001 získal hlavní cenu fair play Jaroslav Brynda, který při triatlonu v Tálíně pomohl ošetřit zraněného spoluběžce a velkého soupeře Martina Matulu. Finanční odměnu za umístění poskytl zraněnému. Druhým oceněným se stal Ladislav Trpkoš, bývalý reprezentant a olympionik. Třetím oceněným hlavní cenou fair play byl historik olympismu, pedagog a publicista Jiří Kössl (in memoriam), který propagoval olympijské ideje celý svůj život.¹⁶³

Diplomy v tomto roce získali: B. Ulihrach, TJ Olympia Bruntál, M. Uram, D. Studnička, R. Musil, V. Grünerová, Dragon Brno, M. Dvořák, J. Bruk, B. Paulů a J. Poštulka. Ocenění formou děkovného dopisu bylo zasláno R. Blektovi, J. Kovářovi a P. Sedlářovi, R. Pikulovi, R. Fickovi a P. Kukučkovi, P. Čeřovskému, P. Bártovi a M. Chadtovi.¹⁶⁴

2002

Hlavní cenu fair play získal v roce 2002 Stanislav Kubíček, který na mistrovství republiky přerušil let svého bezmotorového letadla, když viděl havárii jiného soutěžícího. Přivolal lékařskou pomoc a připravil se o lepší umístění.

Cenu získal také Karel Loprais, řidič kamiónu, které při závodu Paříž – Dakar 2002 pomohl svému soupeři Tomečkovi.

---

¹⁶¹ Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 54.

¹⁶² Tamtéž, s. 55 – 46.

¹⁶³ Srv. tamtéž, s. 56 – 57.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 57 – 58.

Posledním oceněným se stal bývalý atlet a olympionik Václav Čevona, který byl odměněn za celoživotní sportovní činnost a práci s mládeží po skončení kariéry.¹⁶⁵

Diplomy v tomto roce obdrželi: S. Henke, T. Indruch, J. Novák, R. Šimík, J. Tuček, J. Fikejz, J. Lánský a M. Nový. Děkovný dopis byl v tomto roce určen pro: A. Frydrycha (in memoriam), P. Ježka, L. Staňka, K. Kubešku, J. Létala, J. Linhartovou, J. Lubinu, V. Nekovaříka, M. Nemanského, J. Pechkovou, P. Slavíka, I. Šafránkovou, J. Šulce, M. Vařečkovou, V. Vojtuše, Š. Vojtuše a M. Vojtušovou.

2003

V roce 2003 byly uděleny dvě hlavní ceny fair play. Radek Váňa, kapitán fotbalového týmu Libice nad Cidlinou, který přispěl k odhalení korupce v okresním přeboru na Nymbursku pomocí reportáže v České televizi, kdy předstíral poskytnutí úplatku za přítomnosti skryté kamery. Stanislava Kučerová, bývalá reprezentantka, která získala ocenění za celoživotní sportovní kariéru a trenérskou práci.¹⁶⁶

Zvláštní cena in memoriam byla udělena Emerichu Rathovi, lyžaři a atletovi, který byl vždy příkladem čestného sportovce. Během 2. světové války ukrýval ve svém obchodě se sportovním náčiním občana židovského původu a zachránil mu tak život.¹⁶⁷

Čestná uznání získali: P. Padrnos, VK Smíchov, S. Klapcová a J. Nekl, J. Kalvach, D. Červenková, J. Vomela a T. Huříková.¹⁶⁸ V tomto roce nejsou uvedeny žádné děkovné dopisy.

2004

Roku 2004 byly uděleny dvě hlavní ceny fair play. Pavlovi Belšánovi, který se během života věnoval pedagogické a realizační činnosti ve všech formách tělesné výchovy a sportu. Napsal řadu metodických publikací pro základní a střední školy. Druhá cena byla udělena Jiřímu Filipovi, reprezentantovi České republiky v přesném létání a letecké rallye. Oznámil pořadatelům chybně vytýčený znak, čímž poškodil také sebe, neboť bylo jeho soupeřům odečteno 20 trestných bodů.¹⁶⁹

Diplomy byly uděleny J. Hetfleišovi, J. Krauskopfovi, SK MG Bayer Třebíči a J. Vobrovi. Děkovný dopis obdržel: M. Ondračka, M. Navrátil, V. Švancara a M. Odvárka.

---

¹⁶⁵ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 59.

¹⁶⁶ Srv. tamtéž, s. 61.

¹⁶⁷ Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 61.

¹⁶⁸ Srv. tamtéž, s. 61 – 62.

¹⁶⁹ Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 62 – 63.

2005

V roce 2005 si hlavní cenu fair play odnesl Jiří Raška, olympijský vítěz ve skoku na lyžích na zimních olympijských hrách v roce 1968. Po skončení své sportovní kariéry se stal trenérem ve Frenštátě pod Radhoštěm. Byl oceněn za celoživotní příkladné postoje a zásluhy o rozvoj sportu.¹⁷⁰

Čestná uznání získali: J. Svoboda, HC Hamé Zlín, J. Janda, Družstvo fanoušků Bohemians, M. Konrád a J. Pitner. Tři děkovné dopisy byly rozděleny mezi M. Berku, J. Šmidákovou a TJ HBC Olymp Jindřichův Hradec.¹⁷¹

2006

Hlavní ceny fair play byla v roce 2006 udělena Janu Železnému, trojnásobnému olympijskému vítězovi a mistru světa, držiteli světového rekordu v hodu oštěpem, který byl oceněn za příkladné jednání v duchu fair play. Cenu získal také tým žáků ledního hokeje ročníku 1997 HC Sparta Praha, kdy během utkání miniligy získali gól, který unikl rozhodčímu. Trenér poslal kapitána týmu, aby na to rozhodčího upozornil. Zápas nakonec prohráli. Poslední udělenou cenu fair play získal fotbalista Robert Nedvěd, který nevyužil příležitosti dát gól zraněnému ležícímu brankáři, když se před jeho brankou ocitl sám.¹⁷²

V tomto roce byla také udělena Pamětní medaile, a to Jiřímu Pelikánovi, bývalému předsedovi Českého klubu fair play, který z této funkce odstoupil ke konci roku 2006. Od předsedy Milana Jiráska převzal ohodnocení za přínos českého olympismu a propagaci myšlenek fair play.¹⁷³

O diplom se v roce 2006 zasloužil A. Rymel, Š. Sedláčková, R. Groh, J. Houska a Z. Vítek. Oceněnými formou děkovného dopisu byli: M. Paštiková, M. Demar, J. Zimovčák, J. Jágr, M. Padrnos, L. Staněk, K. Průša a J. Hort, K. Peschkeová, K. Růžičková, K. Zmrzlý a T. Budzel.¹⁷⁴

2007

Ocenění hlavní cenou fair play byli v roce 2007 tři sportovci. Věra Růžičková, bývalá reprezentantka ve sportovní gymnastice, která se po skončení své aktivní činnosti dále věnovala trenérské práci. Ocenění získala za celoživotní postoje a jednání v duchu fair play.

---

¹⁷⁰ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 64.

¹⁷¹ Srv. tamtéž, s. 65 – 66.

¹⁷² Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 66 – 67.

¹⁷³ Tamtéž, s. 67.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 67 – 69.

Oceněna byla také Olga Connolly-Fikotová, která na olympijských hrách v roce 1956 zvítězila v hodu diskem. Při olympiádě v Melbourne poznala amerického kladiváře a olympijského vítěze Herolda Connollyho, za kterého se v roce 1957 vdala. V tehdejší Československu byl však takový sňatek považován za politicky nepřipustný, proto jej musel schválit tehdejší prezident republiky Zápotocký. Ten tomu tak učinil pravděpodobně z obavy před mezinárodní ostudou. Diskařka si ponechala československé občanství, nebylo jí však dovoleno dále reprezentovat naši vlast při olympiádách. Proto startovala za USA. Oceněna byla za celoživotní prosazování zásad morálky a férového jednání.¹⁷⁵

Posledním sportovcem, který v tomto roce obdržel hlavní cenu fair play byl Miroslav Podborský, který na mistrovství světa v kvadriatlonu požádal rozhodčí, aby jednoho ze soupeřů, který ztratil orientaci, navedli na trať, kde na něho počkal a dále vyběhli společně. V cíli tak kvůli ztracenému náskoku neobhájil titul mistra světa.¹⁷⁶

Čestná uznání byla v tomto roce věnována Z. Kubátové, K. Petráčkové a T. Doškářové, L. Schneiderovi, J. Němcovi, P. Kružíkovi a V. Dědkovi, J. Vožehovi, B. Ulihrachovi, J. Daňkovi, T. Dvořákovi a J. Jiříkovi.

Děkovné dopisy byly zaslány J. Bernasové, J. Vodičkovi, E. Titěrové, V. Kalinovi, L. Novotnému a FC Tescoma Zlín.¹⁷⁷

2008

Zatím poslední předávání cen Českého klubu fair play se konalo 27. března 2009. Hlavní cena za čin byla udělena Zdeňku Hrubému a Radku Jarošovi, kteří zachránili dva polské horolezce při svém výstupu na Himalájích.¹⁷⁸ Hlavní cena klubu byla udělena také bývalému hokejovému reprezentantovi Jaroslavu Pouzarovi, a to za celoživotní postoj.

Čestné diplomy byly převzali Tomáš Slavata, David Waraus, Marek Sádovský a Petr Sádovský, kteří poskytli pomoc běžci při extrémním závodě Space Adrenalin Cup v beskydských lesích.¹⁷⁹ Diplom byl udělen také Vladimíru Toušovi, který pomohl soupeřovi při orientačním běhu a Petrovi Tvrdíkovi, který pomohl havarovanému soupeři při motocyklovém závodě.

---

¹⁷⁵ Srv. Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 69 – 70.

¹⁷⁶ Srv. tamtéž, s. 71.

¹⁷⁷ Srv. tamtéž, s. 71 – 72.

¹⁷⁸ Dostupné na [<http://www.olympic.cz/index.php?clanek=9306&jazyk=cz&from=Object>] 8.5.2009.

¹⁷⁹ Tamtéž.

Diplom za celoživotní činnost byl udělen československému reprezentantovi a olympionikovi Ijlovi Matoušovi a diplom za záchranu života obdržel žokej a trenér Josef Váňa.

Děkovné dopisy byly předány Janu Snopkovi, Petru Davidovi, Lukášovi Hrubému, Václavu Brůžovi, Ireně Křenkové, Milanovi Bitnerovi, Ludvíkovi Kuchařovi, Milanovi Švengerovi, Janu Vlčkovi, Jiřímu Rozsypalovi a Robinu Šínovi. Dopis byl zasláný domů Jaroslavu Kamešovi, Miroslavu Filipkovi, Michalovi Jansovi, Jiřímu Dopitovi a Milanovi Palisovi.¹⁸⁰

---

¹⁸⁰ Dostupné na [<http://www.olympic.cz/index.php?clanek=9306&jazyk=cz&from=Object>] 8.5.2009.

B. PRAKTICKÁ ČÁST

Hypotéza: Z teoretické části popisující naše svědomí můžeme v dotaznících porovnat vnímání toho, co je dobré a co je zlé. Vnímání této hranice se bude pravděpodobně u respondentů lišit.

Fair play – vlastní průzkum

Poté co jsme pojednali termín fair play, nastínili jeho historii a popsali činnosti Českého klubu fair play, přichází na řadu vlastní průzkum. Ten jsem konal mezi studenty Fakulty tělesné výchovy a sportu v Praze. Zvolil jsem úmyslně takovou cílovou skupinu, která má ke sportu blízko. Zajímalo mne, nakolik se budou jejich odpovědi lišit. Věřím, že mezi širším spektrem dotazovaných by byly odpovědi velmi odlišné. Zejména pokud bych se ptal osob, které nemají se sportem co do činění. Já se chtěl ale zaměřit na ty, kteří mají se závoděním a sportovními soutěžemi zkušenosti.

Průzkumu se zúčastnilo patnáct osob rekreačně i závodně sportujících.

Otázky k dotazníku byly následující:

1. Jakému sportu se věnujete?
2. Co se Vám vybaví, když se řekne „fair play“? Jak byste „fair play“ definoval/a pro někoho, kdo se s tímto výrazem nikdy nesetkal?
3. Můžete o sobě říct, že hrajete „fair play“? Pokud ne, co vnímáte za porušení „fair play“ ve svém případě?
4. Co Vám připadá jako klasický případ porušení „fair play“? Co se Vám zdá jako nejčastější porušení „fair play“?
5. Proč myslíte, že dochází k porušování „fair play“? Jaké mohou být vnitřní pohnutky?
6. Zdá se Vám, že pojem „fair play“ vnímají všichni hráči stejně? Nebo máte pocit, že si každý pod tímto výrazem představí něco jiného?

Interpretace odpovědí

Z první otázky vyplynulo, jakému sportu se dotazovaní věnují. Šlo převážně o atletiku, volejbal, orientační běh, plavání, běh na lyžích, cyklistiku, fitness, nohejbal, sportovní šerm, fotbal, košíková a lední hokej.

Těžiště dotazníku spočívalo ve druhé otázce, kdy měli dotazovaní popsat, co si pod pojmem fair play představují. V odpovědích se vyskytovala ohleduplnost a tolerance, sportování podle jasně stanovených pravidel, bez podvádění a závisti, schopnost přiznat svou či něčí chybu i na úkor svého úspěchu, čestnost a poctivost, úcta k soupeři, respektování jeho schopností a kvalit. Dále bylo zmiňováno, že výsledek by měl být ovlivněn pouze výkonem, rozhodovat by měly zkušenosti, píle, talent a trénink, všichni by měli mít stejné podmínky a šance. Zazněly tedy základní pravidla fair play.

Jedna z odpovědí zněla: „hra v souladu s pravidly a morálními zásadami“. Tak by tomu jistě mělo správně být. Chování by se mělo shodovat s naším přesvědčením. Že tomu tak u sportovců ohodnocených cenou Klubu fair play bývá, nám dokazuje výpověď Květy Peckové v předmluvě knižičky *Klub fair play, historie a současnost*. Zde se předsedkyně Českého klubu fair play zmiňuje, že ocenění sportovci se často podivují nad tím, že byli ocenění. Jejich chování jim totiž připadalo „samozřejmé a jediné možné“¹⁸¹. Ne všechny odpovědi ale byly takto pozitivní. Z některých dotazníků také vyplynulo, že čestné chování je ve sporných situacích často potlačeno. Málokdo má odvahu či chuť přiznat se ke své chybě. Mnohdy se čestně nezachovávají ani rozhodčí, kteří ať již vědomě či ne, ovlivňují do značné míry výsledek.

Na další otázku dotazníku, zda o sobě dotazovaní mohou říci, že hrají fair play, byly všechny odpovědi kladné. To jasně dokazuje, že vnímání čestné hry je velmi subjektivní. Všichni dotázaní se s porušováním pravidel či neférovým jednáním setkali, vždy je ale tato zkušenost popisována v souvislosti se soupeři. Ze své vlastní zkušenosti se ale domnívám, že při zápalu boje často vědomě dochází k nepřiznání chyby či k porušení pravidel i na straně naší, ne jenom u soupeře. Toto nepřiznání se či zamlčení chyby bývá někdy dokonce vnímáno jako nezbytná součást boje.

Za klasický případ porušení fair play vnímali dotazovaní doping, podpůrné látky na zlepšení kondice, podvádění, lež, nepřiznání a úmyslné porušování pravidel, zesměšnění, nadměrný psychický nátlak na soupeře a nesmíření se s tím, že je soupeř lepší. To pak může

---

¹⁸¹ Kovář, P.: *Klub fair play, historie a současnost*. Praha, Český olympijský výbor 2008, s. 5.

mít za následek fyzické napadení a fauly zezadu. Zmiňováno bylo také ovlivňování výsledků ze strany soupeře a zásahy „motivovaných“ rozhodčích. Některé dotazníky připouštěly, že v každém sportu se najde něco jiného, pokaždé je to „o něčem jiném“. Našli se také respondenti, které viděli porušení fair play v okrádání a lhaní a také v tom, že si každý hrabe jen na „svém písečku“.

Následující otázka se snažila zjistit příčiny porušování fair play hry. Na tuto otázku odpovídali dotazovaní převážně takto: touha uspět za každou cenu, pocit nutnosti zvítězit, přehnané ambice, motivace a psychická nevyrovnanost. V poslední době je příčinou také, podle značné části respondentů, vidina peněz. Za vnitřní pohnutky byly označovány vztek a bolest, závist a nenávisť. Bylo také zmiňováno, že záleží na tom, k čemu byl každý odmala vedený. Důležitým faktorem je také okolí. Ostatní odpovědi uváděly, že porušování fair play je do jisté míry přizpůsobený naší dobou a penězi.

Poslední otázka se zaměřila na vnímání hry fair play. Dotazovaní měli sdělit svůj názor na odlišnosti ve vnímání fair play a zda je možné, že by si každý sportovec pod pojmem fair play představil něco jiného. Na tuto otázku se odpovědi lišily. Zhruba polovina respondentů usuzovala, že si „všichni pod pojmem fair play představují téměř to samé“, či že „všichni většinou vědí, o co jde,“ případně že „většina lidí vnímá fair play stejně, ale můžou být i výjimky“. Některé odpovědi se shodovaly v tom, že vnímání čestné hry má každý stejné, záleží ale na dalších faktorech jako je motivace, inteligence a morální zásady jednotlivce.

Druhá polovina respondentů se domnívala, že pravděpodobně stejné vnímání není, neboť „každý máme své svědomí“. Spousta odpovědí zněla, že „každý si představuje něco jiného“, „každý to chápe jinak“, „každý má hranici fair play jinde“. Jiná odpověď zněla, že fair play vnímá každý jinak, protože pokud by ho vnímali všichni stejně, nebylo by tolik „viníků“, kteří pravidla porušují.

Vyskytla se i odpověď na hraně a to taková, že „tento pojem vnímá v základě každý stejně, ale záleží, v jaké míře si myslí, že je to fair play nebo není.“

Z výzkumu tedy vyplývá, že mezi sportovci podvědomí o fair play existuje, z odpovědí na druhou otázku víme, že hlavní zásady všichni tuší a že se snaží podle zásad sportovat. Toto je zároveň zajímavým místem výzkumu, protože navzdory podobnému definování fair play se dotazovaní domnívají, že vnímání fair play není u každého stejné. Proto by se zde možná nejlépe ujala poslední uvedená odpověď, která odkazuje na stejné vnímání základu fair play, ovšem zároveň zmiňuje jinou osobní interpretaci.

Závěr

V této práci jsme probrali téma fair play. S pomocí Azenbacherova *Úvodu do etiky* jsme si všimli, že každý hodnotí jednání své i cizí různými měřítky. Hodnocení někdy bývají velmi odlišná. To se nám potvrdilo i během vyhodnocování vlastního průzkumu této práce, který byl uveden v poslední kapitole.

Odpovědi průzkumu se lišily, ačkoli všichni dotazovaní mají co do činění se sportem. Jsou studenty tělesné výchovy a sportu a mají proto se sportovním chováním zkušenosti. Proto je zajímavé porovnat právě jejich výpovědi.

Respondenti často odpovídali, že vnímání fair play je různé. Za nejčastější porušení fair play byl několikrát uveden doping, který bezpochyby fair play porušuje. Já bych si však dovolil tvrdit, že častějším porušením je právě podvod, lež a nepřiznání se k překročení pravidel. Tyto přestupky byly v dotaznících také uvedeny. Potíž je v tom, že toto chování se těžko odhalí, pokud se k němu člověk sám nepřizná. Proto nemůžeme statisticky změřit, kolikrát byla například porušena pravidla během hry, není-li to na první pohled viditelné. Přiznání se k porušení pravidel záleží na svědomí každého z nás.

V kapitole o svědomí jsme zmínili, že každá dospělá osoba rozezná rozdíl mezi dobrým a zlým. Každá osoba zároveň ví, že to co je dobré, by měla konat a to co je zlé nekonat. Otázkou je, jak je tomu během sportovního zápolení. Pokud je sportovcům vtoukáno do hlavy, že sportovní zápasy jsou zde od toho, aby „za každou cenu“ vyhrávali, je možné, že vnímají výhru jako dobro. Porušení pravidel je pak možné zdůvodnit jako nezbytným zlem k získání dobra.

Naopak je-li zdůrazňováno sportovní zápolení jako bojování podle pravidel, kdy soupeř může být lepší a kdy víme, že výhru nemusíme mít „za každou cenu“, pak může být hra kvalitní i když nezvítězíme a můžeme z ní mít dobrý pocit.

Český klub fair play proto odměňuje nejenom čestné chování či odvážné záchrany života během sportovních klání, ale také výchovu mládeže v duchu fair play.

Studium literatury o fair play a zamyšlení se nad působením Klubu fair play nám může jistě naznačit hlubší smysl sportu. Zkušenosti sportovců před námi jistě mohou velmi obohatit náš profesionální růst.

Resumé

In my thesis, I tried to discuss the subject of fair play in different points of view, especially the view of ethic. We found that everyone evaluate his behavior with different measure. Therefore, the principles of fair play are not felt in the same way. However, everyone knows the difference between the good and the evil. Moreover everyone knows for certain, that he should do the good.

Nevertheless, we interpret these values of fair play in different way in a match or in a race. We understand that the most important is to win. We consider the winning as the good. However it does not need to be the most fundamental. If the rules are kept, the game will be valuable and enjoyable despite the loss.

The Czech association attached to fair play awards the honorable behavior and the education of youth in spirit of fair play.

In addition, the awarded sportsmen can be examples for all of us and can help us in understanding the ethic of sport.

Použitá literatura

- ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. Praha: Academia 1994.
- DEMETROVIČ, E. a kol. *Encyklopedie tělesné kultury*. Praha: Olympia 1988.
- HES, J. *Fair play aneb sportovní podobenství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1998.
- JIRÁSEK, M. et al. *Rytíři sportu*. Praha: Olympia 2003.
- KABOŠOVÁ, M.; JELÍNEK, M. *Skrytá cesta k vítězství*. Praha: Gutenberg 2003.
- KAČER, J. *Turnaje, závody, soutěže*. Praha: Mravenec 1999.
- KOVÁŘ, P. *Klub fair play, historie a současnost*. Praha: Český olympijský výbor 2008.
- PROCHÁZKA K. et al. *Sport pro všechny a olympijské hnutí*. Praha: Olympia 1987.
- SCHÜLER – DUDEN. *Der Sport*. Mannheim: Bibliographisches Institut 1987.
- SLUKA, T. *Profesionální sportovec*. Praha: Havlíček Brain Team 2007.
- SOMMER, J. *Dějiny sportu*. Praha: Fontána 2003.
- SUCHÁNEK, J.: *Odvrácená tvář sportu*. Praha: Universum 2006.
- INTERNETOVÝ ODKAZ:
[<http://www.olympic.cz/index.php?clanek=9306&jazyk=cz&from=Object>] 8.5.2009.